



EULEX Kosovo i Agenda Žene, mir i bezbednost



“

„Uloga žena u civilnoj Zajedničkoj bezbednosnoj i odbrambenoj politici (ZBOP) od ključnog je značaja. Da bi se postigli održivi mir i bezbednost suštinski je važno da svi budu uključeni. Zato je agenda Žene, mir i bezbednost (ŽMB) srebrna nit koja usmerava pristup naših misija njihovim odgovarajućim mandatima...

Agendom ŽMB se osigurava smisleno i ravnopravno učešće žena u svim institucijama i procesima sprečavanja sukoba, uspostavljanja mira, izgradnje mira i post-konfliktne rehabilitacije, uključujući reformu sektora civilne bezbednosti, vladavinu prava i civilnu upravu.“

Komandant civilnih operacija Stefano Tomat

”

Agenda Žene, mir i bezbednost

Agenda Žene, mir i bezbednost (ŽMB) je ključni alat u obezbeđivanju da se prava, uloga i zaštita žena i devojčica poštuju i podržavaju u svakom trenutku.

U oktobru 2000. godine, Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija usvojio je **Rezoluciju 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija (SB UN)**: prvu rezoluciju koja ima za cilj da prizna nesrazmeran efekat sukoba na žene i devojčice i garantuje važnost doprinosa žena kao aktivnih učesnika u naporima za mir i bezbednost.

Savet bezbednosti je, usvajanjem rezolucije 1325 i devet narednih rezolucija o ženama, miru i bezbednosti, jasno stavio do znanja **da su ljudska prava žena i rodna ravnopravnost ključni za održavanje međunarodnog mira i bezbednosti**, čineći agendu ŽMB inovativnim alatom za podsticanje pravednijeg mira.



Agenda Žene, mir i bezbednost i Evropska unija

Agenda ŽMB jedno je od osnovnih načela Zajedničke spoljne i bezbednosne politike Evropske unije (EU).

EU, kao i šira međunarodna zajednica, deli cilj da podrži i unapredi učešće žena, uključujući žene braniteljke ljudskih prava i žene graditeljke mira, u mirovnim i bezbednosnim procesima na svim nivoima, takođe osiguravajući njihovu sigurnost i bezbednost. Mirovni procesi moraju uzeti u obzir rodne norme i uloge i analizirati sukob kroz rodnu perspektivu.

Okvir politike EU o ženama, miru i bezbednosti uključuje Zaključke Saveta o ŽMB iz 2018. godine i Strateški pristup EU ŽMB, povezani Akcioni plan (2019–2027) i Zaključke Saveta o ŽMB iz 2022. godine.

EU sprovodi svoj Akcioni plan Žene, mir i bezbednost, kojim se definišu jasni ciljevi i kriterijumi ispunjenja, u okviru ključnih prioritetnih oblasti:



1. Prevencija

Sprečiti sve oblike nasilja nad ženama i devojčicama u situacijama pogođenim sukobima i **promovisati odgovornost i suprotstaviti se nekažnjavanju** za postupke koji pogađaju žene u sprečavanju sukoba.



2. Zaštita

Osigurati da su prava žena i devojčica zaštićena i promovisana u situacijama pogođenim sukobima i da imaju zaštitu od **seksualnog rodno zasnovanog nasilja**.



3. Pomoć i oporavak

Usredsrediti se na **ispunjenje specifičnih humanitarnih potreba žena i devojčica** tokom procesa repatrijacije, preseljenja i oporavka, uz istovremeno podržavanje njihovih uloga lidera u humanitarnom odgovoru i naporima za obnovu.

Sveobuhvatni i međusektorski principi:



4. Učešće

Podstiče žene da **ravnopravno učestvuju** sa muškarcima u mirovnim, političkim i bezbednosnim **odlukama/procesima** na nacionalnom, lokalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.



5. Integracija rodne perspektive

Integracija rodne ravnopravnosti je strategija koja se fokusira na rodnu ravnopravnost **uzimanjem u obzir interese i brige i žena i muškaraca**, kako bi se pravednost integrisala u institucije koje kreiraju politike, društvene institucije i kulturne i prakse zajednice. Stoga je rodna ravnopravnost alat koji nam pomaže da rešimo nejednakosti koje diskriminišu pristup žena njihovim pravima, javnom prostoru ili ograničenja sa kojima se suočavaju u svom okruženju.



6. Vođenje primerom

Akcioni plan poziva EU da bude primer, između ostalog i **uspostavljanjem rodno odgovornog i rodno uravnoteženog rukovodstva** na najvišim političkim i upravnim nivoima.

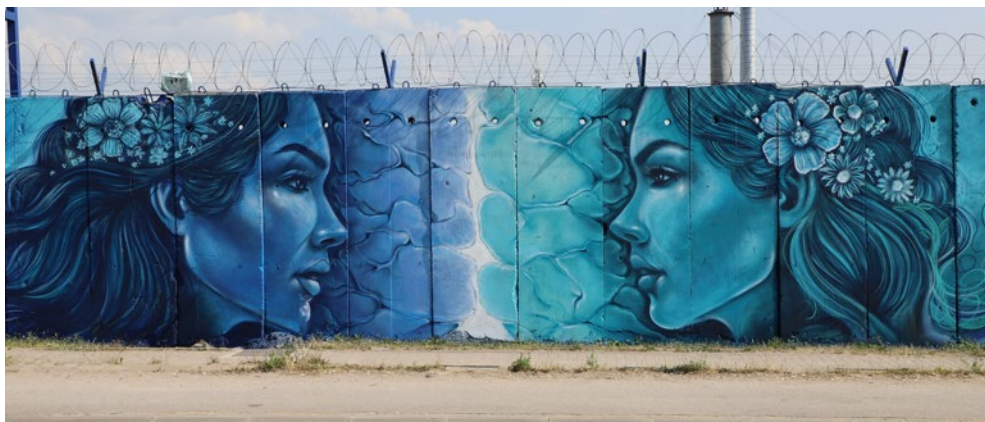
EULEX-ova posvećenost Agendi Žene, mir i bezbednost

Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEX) je najveća civilna misija ikada raspoređena u okviru Zajedničke bezbednosne i odbrambene politike EU (ZBOP), koja je sama po sebi sastavni deo zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU.

Kao takav, EULEX je **posvećen sprovođenju agende ŽMB** u sprovođenju svog mandata, koji podrazumeva **pružanje podrške odabranim institucijama vladavine prava na Kosovu** kroz aktivnosti nadgledanja, podučavanja i savetovanja, kao i ograničene izvršne funkcije, na njihovom putu ka povećanoj efikasnosti, održivosti, multietničnosti i odgovornosti, bez političkog mešanja i u potpunosti u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava i najboljim evropskim praksama.

EULEX **aktivno promovise agendu ŽMB** i načela **Akcionog plana EU** sa opipljivim dejstvom na terenu. Kroz **sistematsko uključivanje rodne perspektive**, Misija pomaže u stvaranju mogućnosti za **politike i akcije koje transformišu rod**, kroz **savetovanje i obuku lokalnih kolega** o međunarodnim standardima, kao i **kroz promovisanje odgovora usmerenog na žrtve** u rešavanju pitanja seksualnog i rodno zasnovanog nasilja.

Sprovođenjem izgradnje poverenja između bezbednosnih aktera i lokalnog stanovništva kao ključnog oblika obezbeđivanja rodne ravnopravnosti, EULEX teži da **promoviše smisleno učešće i osnaživanje žena** aktivnim angažovanjem sa civilnim društvom i ženskim organizacijama u procesima reforme sektora bezbednosti i pravosuđa.



Aktivnosti i rezultati EULEX-a

EULEX ostaje posvećen promociji rodne ravnopravnosti kroz napore koje predvodi Kosovo, a koji su osmišljeni da ojačaju lokalnu odgovornost i održivost rodno senzitivnih reformi.

Zaštita

Suzbijanje i sprečavanje seksualnog i rodno zasnovanog nasilja (SRZN)

EULEX pomaže kosovskim institucijama vladavine prava (poput Ministarstva pravde, Policije Kosova, tužilaštva, pravosuđa i drugih relevantnih institucija) u njihovim naporima ka **iskorenjivanju svih oblika seksualnog i rodno zasnovanog nasilja**, kako jačanjem mehanizama prevencije, tako i unapređenjem rešavanja ovih slučajeva od strane policije, tužilaca i sudija.



Nakon što je Skupština Kosova usvojila Konvenciju Saveta Evrope o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) 25. septembra 2020. godine, Misija je od tada pomagala kosovskim institucijama u:

- ▶ Izradi Nacionalne strategije i Akcionog plana za sprečavanje nasilja u porodici, nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja 2022-2026, i njihovoj implementaciji.
- ▶ Izradi Mape puta za ispunjavanje zahteva iz člana 25 Istanbulske konvencije, nakon čega je 2022. godine, uz podršku Misije, pokrenut **Protokol o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja**, a 2023. godine su održane obuke o implementaciji Protokola za sudske lekare, policiju, sudije, tužioce i službenike za zaštitu žrtava.
- ▶ Izradi **Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja**, usvojenog u septembru 2023. godine, i tri njegova glavna podzakonska akta.
- ▶ Otvaranju i funkcionisanju, od 2021. godine, **18 sala za intervjuje usmereno na žrtve u policijskim stanicama širom Kosova**, u tesnoj saradnji sa Policijom Kosova, misijom KFOR-a koju predvodi NATO i Misijom OEBS-a na Kosovu. Ovi namenski, bezbedni i poverljivi prostori su neophodni za intervjuje sa žrtvama nasilja usmerene na informacije o traumi, i predstavljaju konkretan korak ka jačanju institucionalnog odgovora i pristupa pravdi.

- ▶ Održavanju radionica tokom 2022. godine za izgradnju kapaciteta policajaca, sudija i tužilaca o tome kako se baviti **psihološkim nasiljem kao oblikom nasilja u porodici**, uz podršku NVO za prava žena “Žensko pravo”.
- ▶ Održavanju niza radionica o suzbijanju **seksualne eksploatacije i zlostavljanja dece na internetu** za dvadeset policajaca 2024. godine.

Kroz svoje **robustno praćenje odabranih slučajeva seksualnog i rodno zasnovanog nasilja** duž celog lanca pravosuđa, uključujući tematsku analizu trendova i obrazaca, iz koje proizilaze ključni nalazi i preporuke za nadležne organe, EULEX aktivno jača kapacitete kosovskih institucija za ispunjavanje njihovih obaveze u vezi sa ljudskim pravima.

Konkretno, EULEX je 2022. godine objavio izveštaj “Ocena postupanja pravosudnog sistema u slučajevima silovanja na Kosovu”, na osnovu praćenja i nalaza Misije.

Učešće

Oснаživanje žena u bezbednosnim institucijama

EULEX se stalno zalaže za povećanu zastupljenost žena u sektoru bezbednosti, osiguravajući njihovo aktivno učešće u oblikovanju politika i odlučivanju, i jačajući mehanizme pružalaca usluga kako bi bolje odražavali potrebe različitih zajednica.

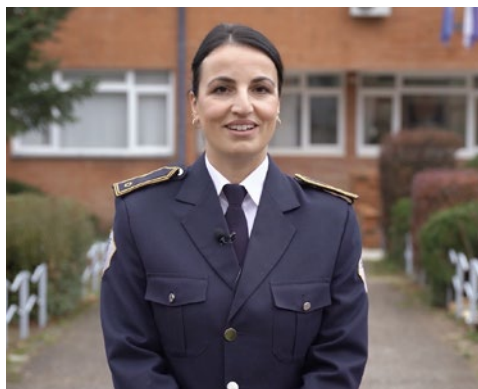
EULEX aktivno podržava **Udruženje žena u Policiji Kosova**, od njegovog osnivanja 2013. godine, kroz niz raznolikih mogućnosti za izgradnju kapaciteta i profesionalni razvoj, kao i programe mentorstva.



- ▶ EULEX je tesno sarađivao sa višim rukovodstvom Policije Kosova na izradi najnovije **Agende za rodnu ravnopravnost Policije Kosova 2024-2028**, promovišući uključivanje međusektorskih principa Agende Žene, mir i bezbednost, naime, integraciju rodne perspektive i rodno odgovorno rukovodstvo.
- ▶ Misija je 2024. godine, sa Udruženjem žena u Policiji Kosova, sprovela **četiri radionice za izgradnju kapaciteta u cilju osnaživanja uloge žena u policijskom radu i unapređenja na nivo donošenja odluka**.
- ▶ Od juna 2025. do avgusta 2025. godine, Misija je organizovala 19 radionica za više od 200 policajaca i policajki iz svih zajednica, potvrđujući vrednost podrške EULEX-a u negovanju **efikasnog, cenjenog i ka zajednici orijentisanog policijskog rada**.

EULEX je odigrao vitalnu ulogu u osnivanju **Udruženja žena u Korektivnoj službi Kosova (UŽKSK)** 2018. godine. Od tada kontinuirano podržava njeno funkcionisanje i razvoj, kao i izradu njenih internih strategija.

- ▶ Misija je 2021. godine održala dve radionice na temu „**Tehnike komunikacije/rešavanja problema i upravljanja stresom**“ za približno 45 žena zaposlenih u Korektivnoj službi Kosova (KSK).
- ▶ EULEX je 2022. godine podržao KSK u promovisanju javnog konkursa za 50 kadeta Korektivne službe Kosova, **namenjenih isključivo ženama**, u skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti Kosova.
- ▶ EULEX je tokom 2023. godini održao četiri radionice za 45 članova UŽKSK o razvoju karijere i dostignućima i doprineo smernicama za uzajamnu podršku na radnom mestu, kako bi se negovalo **rodno senzitivno radno okruženje**.
- ▶ Misija je 2024. godine održala **obuku o dinamičnoj bezbednosti** za 47 korektivnih službenica i organizovala radionicu za 10 službenika (devet žena) u cilju poboljšanja odnosa između zatvorenika i službenika.
- ▶ Misija je 2024. godine takođe pratila redovne izbore u UŽKSK i učestvovala u radionici za izradu **Strategije i Akcionog plana UŽKSK 2025–2027**.



Integracija rodne perspektive i prevencija

Podizanje svesti

Od 2019. godine, u saradnji sa nevladinim organizacijama i institucijama, EULEX **podržava napore za podizanje svesti u cilju sprečavanja različitih oblika rodno zasnovanog nasilja**, uključujući, ali ne ograničavajući se na, Kampanju 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama i ciljane kampanje o psihološkom nasilju, imovinskim pravima i nasilju u porodici.

Progovori na vreme

Misija je 2019. godine, u saradnji sa Kosovskim institutom za sudsku medicinu (ISM), pokrenula kampanju “Progovori na vreme”, usmerenu na podizanje svesti o važnosti **obezbeđivanja očuvanja bioloških dokaza nakon krivičnih dela seksualnog nasilja**. Nakon pokretanja ove kampanje, održano je nekoliko predavanja u osnovnim i srednjim školama širom Kosova, kako bi se deca informisala o ovoj temi.

Nema modrica ≠ Nema nasilja

Misija je 2021. godine pokrenula kampanju za podizanje svesti “Nema modrica ≠ Nema nasilja”, koja je istakla **psihološko zlostavljanje kao oblik nasilja u porodici**.

Kako bi proširila svoj doseg, Misija je 2024. godine sponzorisała autobus javnog prevoza linije 4 u Prištini, na kojem je bio postavljen natpis upućen žrtvama rodno zasnovanog nasilja, kao i svim građanima, da **rodno zasnovano nasilje i nasilje u porodici prijave policiji pozivom na broj 192**.



Obrazovanje mladih i osnaživanje civilnog društva

U cilju unapređenja efikasnog sprečavanja seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, EULEX se, u saradnji sa kosovskim civilnim društvom, takođe fokusirao na **obrazovanje mladih, priznajući suštinsku ulogu mladih kao agenata promena, kako bi se promenile norme i svesti.**

- ▶ Misija je 2023. godine sprovela **projekat “Osnaživanje mladih protiv rodno zasnovanog nasilja”** u partnerstvu sa lokalnom nevladinom organizacijom Assist Kosovo. Cilj ovog projekta bio je sprečavanje rodno zasnovanog nasilja povećanjem svesti među mladima na Kosovu i osnaživanjem i devojčica i dečaka veštinama i znanjem da aktivno zastupaju rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u svojim zajednicama.
- ▶ Misija je 2023. godine podržala organizaciju INTEGRA projektom **“Izgradnja kapaciteta civilnog društva u sprovođenju standarda Istanbulske konvencije”**, u cilju podizanja svesti o oblicima i mehanizmima zaštite od nasilja u porodici; u okviru ovog projekta organizovano je 14 terenskih poseta, kojima je obuhvaćeno nekoliko zajednica na Kosovu.
- ▶ Misija je 2024. godine, u partnerstvu sa Assist Kosovo, organizovala informativni skup za studente, nastavnike i profesore, na kojem je održana panel diskusija **“Proslavimo i inspirišimo inkluziju”**, koja se fokusirala na značaj promovisanja uključivanja žena i devojčica u sve profesionalne i društvene sfere života, kao ključni element za postizanje rodne ravnopravnosti i izgradnju prosperitetnih društava.



Jačanje koordinacije među interesnim stranama

U sklopu nedavnih strateških angažmana, Misija je 2025. godine pokrenula zajednički napor EULEX-a i UNICEF-a na Kosovu za **poboljšanje načina na koji Kosovo rešava problem seksualnog nasilja i zlostavljanja dece**, u oblasti pravosuđa i sprovođenja zakona, ali i u širim vladinim, društvenim i obrazovnim oblastima.



Vođenje primerom

Žene u vladavini prava:
EULEX-ov članak od 2014. godine

Od svog raspoređivanja, EULEX podstiče **uključivanje žena u institucije vladavine prava, uključujući i na rukovodeće pozicije**, kako na Kosovu, tako i u okviru Misije.

EULEX je 2014. godine pokrenuo rubriku “Žene u vladavini prava”, zbirku priča talentovanih žena. Misija je, do danas, objavila preko 60 portreta žena iz kosovskih institucija, civilnog društva i Misije.





www.eulex-kosovo.eu

